

Ekspertutvalg om politiets bruk av maktmidler

Mandatet

Bakgrunn

Endringer i trusselbildet og tilgang til nye maktmidler, som elektrosjokkvåpen, er en utvikling som påvirker spørsmålet om politiets bruk av maktmidler. Etter terrorhandlingene 22. juli 2011 og gjennom oppfølgingen av Gjørsv-kommisjonens anbefalinger, har politiets tilgang på maktmidler endret seg. Dagens politi i ordenstjeneste er utrustet med flere former for fysiske maktmidler. Skytevåpen er lagret fremskutt i kjøretøy, mens håndjern, OC pepperspray og teleskopbatong bæres i uniformsbeltet. Det er innført tidsubegrenset punktbevæpning ved Oslo og Flesland lufthavn, og elektrosjokkvåpen har vært utprøvd i fire politidistrikt. Som følge av trusselvurderinger har det også i perioder vært innført midlertidig bevæpning av politiet i hele Norge, og det har vært avgrenset tidsrom med områdebevæpning i Oslo sentrum.

Maktpyramiden rangerer de ulike maktmidlene som politiets tjenepersoner har adgang til å benytte i sin tjenesteutførelse og som de må beherske. Politiets fysiske tilstedeværelse og kommunikasjon er rangert lavest, og skytevåpen er rangert øverst. Mellom disse to ytterpunktene finnes de øvrige maktmidlene, slik som transport- og pågripelsesteknikker, spyttmaske, slag og spark. Dersom en tjenesteperson skal anvende sterkere grad av makt, altså «bevege seg oppover» i maktpyramiden, er det krav om at svakere midler må være forsøkt, eller antatt utilstrekkelig eller uhensiktsmessig, jf. Politiloven §6.

Politiets maktmidler har vært utredet tidligere gjennom NOU 2017:9 Politi og bevæpning. Det er nå nærmere fem år siden utredningen forelå. Utviklingen som har vært de siste årene, med punktbevæpning og midlertidig bevæpning, utprøving av elektrosjokkvåpen samt endringer i trusselbildet er bakgrunnen for at det nå er tid for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget i saken.

Nærmere om oppdraget

Ekspertutvalget skal legge maktpyramiden til grunn i sitt arbeid. Utvalget skal utrede følgende:

1. Kunnskapsgrunnlaget om politiets bruk av maktmidler skal oppdateres. Arbeidet skal bygge videre på NOU 2017:9 Politi og bevæpning, og avgrenses derfor til perioden fra 2017 til og med 2021. Kunnskapsgrunnlaget skal også omhandle bruk av lempeligere midler i maktpyramiden. Utviklingen i politiets bruk av disse midlene skal sees i sammenheng med erfaringer i bruk av skytevåpen og elektrosjokkvåpen.
2. Utvalget skal vurdere politiets maktmiddelbruk, og beskrive alternative modeller med bakgrunn i kunnskapsgrunnlaget. Modellene må beskrive hvilke tiltak og tilpasninger som må iverksettes for at modellen skal være vellykket. Det skal gjøres en vurdering av hvordan modellene eventuelt påvirker politiets forebyggende arbeid. Fordeler og ulemper ved de ulike modellene skal drøftes. Det må også beskrives hvorvidt modellene påvirker politiets ti grunnprinsipper.
3. Utvalget skal vurdere hvordan politiet bruker maktmidler ovenfor barn og sårbare grupper. Utvalget skal ikke vurdere politiets bruk av maktmidler i forbindelse med bistand i saker om barnevern.
4. Utvalget skal vurdere om endringer i politiets tilgang til maktmidler påvirker behovet for bevæpning.

5. Utvalget skal identifisere relevante problemstillinger knyttet til politiets rammer for maktmiddelbruk, herunder skytevåpen. Det gis handlingsrom til å bredde ut de problemstillinger som er av interesse.
6. Utvalget skal se hen til maktmiddelbruk, bevæpningspraksis og erfaringer i andre relevante land, herunder England.
7. Utvalget skal klargjøre de økonomiske, administrative og andre vesentlige konsekvenser av sine forslag.

Tidsramme

Utvalget skal levere sin utredning innen 6 måneder fra oppstart av arbeidet.